

Zeist, 28 oktober 2020

Betreft: bijdrage VWS begrotingsbehandeling

Geacht kamerlid,

Als de corona-crisis ons iets geleerd heeft is het dat mensen, zo goed en zo kwaad als het kan, voor elkaar blijven zorgen, ook bij een tekort aan zorgprofessionals. Zonder mantelzorgers zal het zorgsysteem nog verder vastlopen, want mantelzorgers vangen heel veel op. Maar hoe lang houden mantelzorgers dat nog vol, als zij onvoldoende op ondersteuning kunnen rekenen? We merken dat er sprake is van uitholling van de mantelzorgondersteuning op lokaal niveau- en dat wordt versterkt door de corona-crisis. Er is daarom geen tijd te verliezen. De noodzaak om juist nu mantelzorgers extra te ondersteunen en in beeld te hebben is groter dan ooit.

De uitkomsten uit de recente branche-monitor¹ die MantelzorgNL tweejaarlijks uitvoert liegen er niet om. Mantelzorg-ondersteunende organisaties zien in de praktijk dat structurele financiering voor mantelzorgondersteuning op lokaal niveau verder afneemt en ze verwachten dat het de komende jaren nog verder onder druk komt te staan. Sinds 2017 is er bovendien een dalende trend ingezet voor wat betreft het aantal fte dat voor de ondersteuning van mantelzorgers beschikbaar is. We krijgen signalen dat er gemeenten zijn waar één mantelzorgconsulent met 16 uur per week 800 intensief zorgende mantelzorgers moeten ondersteunen. Op fatsoenlijke individuele ondersteuning kunnen zij dus allerm minst rekenen. Een ander knelpunt is dat de grenzen tussen formeel en informeel aan het verschuiven zijn: waar bijvoorbeeld eerder nog professionele zorg werd geïndiceerd, wordt dat nu minde vaak toegekend. Hierdoor krijgen mantelzorgers te maken met meer gecompliceerde zorgtaken.

Ook het SCP² en de Nationale Ombudsman³ signaleerden in recente rapporten dat burgers nog steeds problemen ervaren bij de toegang tot zorg en dat het gebruik van mantelzorgondersteuning gering is.

Uitholling mantelzorgondersteuning op lokaal niveau

Hoe valt deze uitholling van de mantelzorgondersteuning op lokaal niveau te rijmen met de zorgplicht van gemeenten om mantelzorgers (op maat) te ondersteunen, te waarderen en met hen in gesprek te gaan? MantelzorgNL maakt zich hier grote zorgen over. De effecten van corona-crisis slaan een groot gat in de reserves van gemeenten. Tel daarbij op dat al vóór corona de gemeentebegrotingen onder druk stonden vanwege de oplopende kosten in het sociaal domein. De sociale basis gaat als het zo doorgaat verloren. Het is 'makkelijker' om daarop te bezuinigen dan op de wettelijk verplichte taken.

De onlangs door uw Kamer unaniem aangenomen motie⁴ om mantelzorgondersteuning te verbeteren, legt dit probleem bloot: als mantelzorgers profijt hiervan willen hebben, moet er structureel meer geormerkt budget komen om mantelzorgondersteuning verder te ontwikkelen. Dit voorkomt dat mantelzorg in gemeenten sluitpost wordt van de begroting.

¹ Rapportage Branche-monitor 2019-2020, 14 oktober 2020, E. Visser en Y. Hiemstra, MantelzorgNL: www.mantelzorg.nl/branchemonitor

² Blijvende zorg; Nationale ombudsman maakt balans op twee jaar na zijn aanbevelingen om de toegang tot zorg voor burgers te verbeteren, september 2020 <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/rapporten/2020031>

³ Toekomstverkenning "Mantelzorg aan ouderen in 2040" SCP, nov. 2019 <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2019/11/08/toekomstverkenning-mantelzorg-aan-ouderen-in-2040>

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 25 295, nr. 558

Doorkijkje in de toekomst

We kunnen het ons niet permitteren op deze manier door te gaan. Wat we zien tijdens de corona-crisis is pas het begin van wat nodig zal zijn in de toekomst. De druk op mantelzorgers zal de komende jaren verder toenemen doordat mensen met complexe gezondheidsproblemen langer thuis blijven wonen, er sprake is van een afnemend aantal potentiële mantelzorgers per hulpvrager, er een oplopend tekort is aan zorgpersoneel en de zorgkosten maar blijven stijgen. Mantelzorgers, zeker zij die in een extra kwetsbare situatie zitten, moeten kunnen rekenen op een goed niveau van ondersteuning, zodat ze op hun eigen wijze zorg kunnen verlenen. Dat is een voorwaarde om overbelasting te voorkomen en in de toekomst de zorg overeind te houden.

Korte termijn oplossingen ter verlichting van de corona-effecten

Volgende week gaat u met de minister in debat over de VWS begroting voor 2021. We vragen u daar aandacht te vragen voor de ondersteuning van mantelzorgers. Op korte termijn verdienen mantelzorgers het in deze tweede golf extra ondersteund te worden. Het bestuurlijk overleg ‘Samen Sterk voor mantelzorg’⁵ is een grote stap in de goede richting. Het is voor het eerst dat zoveel partijen samenwerken en erkennen dat de ondersteuning voor mantelzorgers beter geregeld moet worden. Wij willen u vragen de amendementen die dit mede mogelijk moeten maken te ondersteunen.

Lange termijn oplossingen om (mantel)zorg toekomstbestendig te maken

Zoals uit bovengeschetste ontwikkelingen blijkt, is het huidige systeem niet houdbaar om mantelzorgers zodanig te ondersteunen, dat de toekomstige zorgsituatie van kwetsbare dierbaren houdbaar blijft. Zowel tijdens de corona-periode als daarna. Daarvoor is meer nodig. Alleen door structurele aanpassingen kunnen we toewerken aan een oplossing voor de langere termijn.

Doorgaan op dezelfde voet betekent dat we op enig moment zullen vastlopen, stelde de minister vorig jaar al vast. Voordat we helemaal aan alle kanten klem zitten, zullen we het tij moeten keren. We gaan dan ook graag in aanloop naar de verkiezingen met u hierover in gesprek.

Wij hopen dat u voor bovenstaand pleidooi aandacht vraagt in het debat over de begroting van VWS. Uiteraard zijn wij bereid dit nader toe te lichten. Voor vragen of opmerkingen kunt u contact opnemen met Liesbeth Hoogendijk, l.hoogendijk@mantelzorg.nl/ 06-23898705.

Wij wensen u veel succes bij uw inbreng.

Met vriendelijke groet,

Liesbeth Hoogendijk,
Bestuurder MantelzorgNL

⁵ Bestuurlijk Overleg ‘Samen sterk voor mantelzorg, vroegtijdige ondersteuning van mantelzorgers in Nederland’, door de VNG, VWS, VNO-NCW, zorgverzekeraars en MantelzorgNL